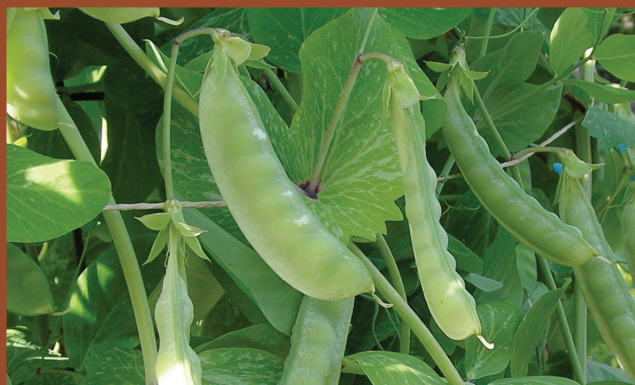

FRØSAMLERNE

Frøliste efteråret 2016

Introduktion

Frølisten er vores vigtigste forum for at udbrede de gamle sorter, og redaktionen håber, mange vil få lyst til at erstatte nogle af de indkøbte sorter med gamle, velprøvede sorter fra denne liste.

Forkortelser og andre underlige tegn.

'	'	Omkring navnet betyder, at her er tale om et formelt navn
”	”	Omkring navnet betyder, at her er tale om et lokalt navn, f.eks. ”Ingrids gulerødder”
FS0000		Nummeret er med til at identificere vores sorter, og mindske risikoen for sammenblanding af sorter med næsten identiske navne Numrene er en del af vores database med over 600 sorter Find dem på frøsamlernes hjemmeside: www.froesamlerne.dk
FS		Frøsamlerne
(f)		Frø
(v)		Vegetativt formeret materiale
sp.		Species = art
subsp.		underart
syn.		Synonym – tidligere anvendt navn, der nu er erstattet af et godkendt navn

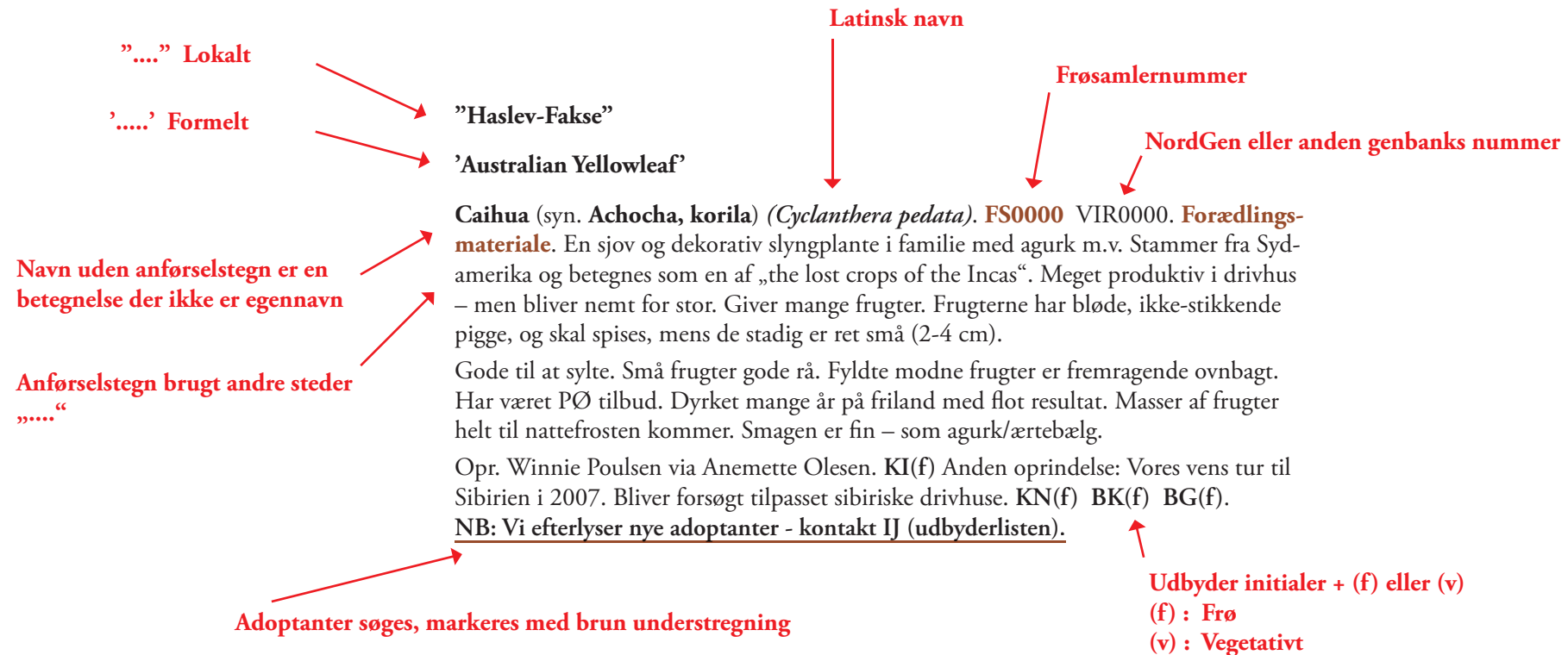
Bemærk: de sidste forkortelser ved sortbeskrivelsen er avlerens initialer, se evt. afsnittet: Sådan bestiller du.....

Navnene på planterne: Vi anvender videnskabelige navne efter theplantlist.org og danske navne efter Anbefalede plantnavne, dyrkede og vilde planter fra Folmer Arnklit m.fl. 2007

**HUSK: at bruge Frøsamlernes sortsnummer (FS0000)
hver gang en sort udveksles!**

Sådan læser du Frølisten....

Sådan bestiller du....

Det er **kun** medlemmer af Frøsamlerne, der må bestille og modtage sorter her fra listen. Du kan melde dig ind i Frøsamlerne via hjemmesidens forside, klik på: [bliv medlem](#).

- 1** Find det, du ønsker, her i listen.
(f) eller (v) fortæller om det er frø eller vegetativt materiale (løg, knolde m.m.)
- 2** Find navn og adresse på udbyder i udbyderlisten – de sidste sider i medlemmernes udgave af listen. Denne kan ses på hjemmesiden, når man er logget ind.
- 3** Ring eller mail dine ønsker til udbyder.
Angiv altid omhyggeligt sortsnavn og FS-nummer, så det bliver helt entydigt, hvad du ønsker. Samt din egen POST-adresse – vi kan ikke maile planter!
- 4** Send penge.
15 kroner pr. sort frø. 25 kroner pr. vegetativ sort. I enkelte tilfælde mere, hvis forsendelsen er tung, men spørg inden. Du kan betale med MobilePay, bankoverførsel eller frimærker. **Bemærk:** Husk at spørge til betalingsoplysninger. Udbyderen bestemmer hvilket betalingsmiddel, der kan anvendes.

Så meget får du....

Du får som regel frø/materiale nok til, at du kan lave så mange planter, at du kan fortsætte sorten. Mange hvis det er fremmed-bestøvere, færre hvis det er selvbestøvere. Og endnu færre hvis det er vegetativt materiale. Men mængden vil selvfølgelig også afhænge af, hvor meget frø udbyderen har, og hvor mange bestillinger, de skal fordeles på.

**HUSK: jo hurtigere bestilling,
jo større sikkerhed for at få dine ønsker opfyldt !**

Sådan adopterer du...

Vi arbejder på at sikre vores sorter ved, at der er mindst 2 adoptanter for hver af de sorter, som Frøsamlerne har et særligt ansvar for (= vores „adoptionssorter“). Hvis der mangler adoptanter, står det noteret ved sorten.

- 1** Find den plante, du har lyst til at prøve kræfter med.
- 2** Følg derefter anvisningen i afsnittet: Sådan bestiller du.
- 3** Kontakt koordinatoren for din sort – enten om foråret eller efter en sæsons afprøvning.

Du kan først afprøve en sort for at se om du kan li' den – og derefter kontakte en koordinator. Se dem her: <http://www.froesamlerne.dk/fr-samlerne/koordinatorene>. Men hvis du har lidt erfaring med afgrøden, kan du aftale med koordinatoren, at du vil adoptere sorten.

Som adoptant skal du dyrke sorten til eget brug, tage frø af den, og dyrke den igen. Du er ikke forpligtet til at tilbyde frø på Frølisten bortset fra nogle sorter, hvor vi er afhængige af adoptanterne for at kunne tilbyde frø til andre. Tal med koordinatoren om det.

Det er vigtigt, at du fortæller koordinatoren, hvis du stopper dyrkningen, så han/hun kan finde en afløser og på den måde sikre sorten. Det gælder også, hvis du alligevel ikke kommer i gang med at dyrke, eller hvis du ikke er glad for sorten. Det er jo svært at passe et „plejebarn“, man ikke selv kan li'.

Hold kontakt med koordinatoren, så vi véd, det går som det skal. Typisk vil en koordinator henvende sig på den ene eller anden måde og høre hvordan det går.

**HUSK: Jo flere der dyrker en gammel sort,
jo mindre er den truet af udryddelse !**

Vi laver allesammen fejl....

Det er bare et spørgsmål om hvornår. Og om at opdage det!

Vi har lavet et punkt på hjemmesiden under Forum, der hedder Fejl i Frø. Hvis en udbyder finder ud af, at der er sket en fejl, vil udbyderen skrive et indlæg om det her. Så prøv lige at se efter her først – så kan det være der står noget!

Hvis du har fået noget materiale, der ikke passer med beskrivelsen, ikke spirer eller gror, eller du får noget forkert materiale:

Kontakt udbyderen og fortæl hvad der er sket. Alle vil gerne have at vide, når de har lavet en fejl, så den kan blive rettet. Det kan også være, at der er noget dyrkningsteknisk, der skal snakkes om.

Hvis der er tale om usikkerhed om sortsnavne, eller usikkerhed om hvilken art der er tale om – og det er ikke altid så ligetil som det lyder! – kan du kontakte adoptionsgruppen ved NO Crossland nielsolafcrossland@gmail.com

---

**Vi anbefaler at uploade billeder,
skrive om dyrkningserfaringer, opskrifter og sortsbeskrivelser
på forum på frøsamlerens hjemmeside**

Indholdsfortegnelse

Introduktion	side	2
Sådan læser du Frølisten....	side	3
Sådan bestiller du....	side	4
Sådan adopterer du....	side	5
Vi laver alle fejl....	side	6
Indholdsfortegnelse	side	7
Bladgrønt	side	8
Rodfrugter	side	8
Løg	side	8
Kepaløg (<i>Allium cepa</i>) og nærtstående Hvidløg (<i>Allium sativum</i>) side 9 Porre (<i>Allium ampeloprasum</i> , <i>Porrum Group</i> , og andre) side 9 Øvrige side 10		
Ærter	side	10
Valske bønner	Side	10
Korn	side	10
Hvede, Triticum, Byg, Havre, Hvede, Rug, Fodergræsser side 11		
Frugttræer	side	12
Pære (<i>Pyrus communis</i> subsp. <i>communis</i>), Æble (<i>Malus domestica</i>)		

Bærbuske	Side	12
Brombær, Figen, Hindbær, Jordbær, Ribs, Stikkelsbær, Tjørn, Kvæde, side 13		
Krydderurter	side	13
Prydplanter	side	14
To-årige blomster Reliktplanter/Ukrudt Stauder		
Stueplanter	side	15
Andre vilde planter	side	15
Om forsidens fotos	side	15
Udbydende frøsamlere	side	16

Redaktionsgruppen for 2016 listen:
Gitte, Lila, Merete, Jytte, Søren og NO
18 frøsamlere har bidraget til listen!

Bladgrønt

Bladbede (*Beta vulgaris* var. *cicla*). **FS0638** Giver grønt hele sommeren og i milde vintre også hele vinteren.

Et godt alternativ til spinat.

Oprindeligt fra Frøposen. **BE(f)**

Blodstillende bibernelle (*Sanguisorba minor*). Flerårig urt.

Bladene er anvendelige som salatgrøntsag i foråret. Planten dufter og smager som agurk. **NC(f)**

Havemælde (*Atriplex hortensis*). ”Lille Næstved Skole”. **FS0042** Almindelig grøn havemælde, meget fin kvalitet. I forsøg hos NO den bedste i forhold til ”svensk grøn” og ”lollandsk”, idet den går senere i blomst og er lavere og mere busket i væksten. Familieejere i flere generationer, oprindeligt fra pensioneret overlærer på Lille Næstved Skole. **NC(f)**

Havemælde (*Atriplex hortensis*). ”Sonja Jessen”. **FS0637** Donorfamilien spiste den altid i mælkestuvning med stegt flæsk til. Da fryseboksen kom, begyndte familien også at fryse den til vinteren.

Meget gammel sønderjysk familiesort, går tilbage til mindst 1920'erne i Tønder. **RT(f)**

Vinterkarse, langskulpet (*Barbarea verna*). Kraftig, krydret smag. God vintersalat plante.

Oprindeligt Frøposen. **GO(f)**

Vinterkarse, langskulpet (*Barbarea verna*). **FS0059** Mørkegrøn bladrosen. Vintergrøn, kan høstes en stor del af året. Planten sår sig selv.

Handelssort fra GB, via LT. **UH(f)**

Vårsalat (*Valerianella locusta*). ’Dunkelgrüner vollherziger’. **FS0577** Sås i aug.-sept. og man har i milde vintre salat hele vinteren. Sikker vintersalat i drivhus. Eller sås på friland i marts og man får tidlig forårssalat.

Mild med en let mynteagtig smag. God i blandede salater.

Oprindeligt FDB-frø. **UH(f)** **BE(f)**

Rodfrugter

Jordkok usn. (*Helianthus tuberosus*) Op til 2 m. med meget glatte knolde. **ME (v)**

Knoldfladbælg (*Lathyrus tuberosus*). **FS0682** Klatrende ærteblomstret, røde blomster i små nøgler. Er vanskelig at få etableret, mens den på den anden side siges at kunne blive et ukrudtsproblem.

Spiselige og velsmagende knolde.

Denne stammer fra en (nu vistnok død) bevoksning af arten på Slettebjerget i Hillerød. Sandsynligvis forvildet fra dyrkning i nogle nedlagte kolonihaver. **NC(f)**

Løg

Kepaløg (*Allium cepa*) og nærtstående

Spørg altid om prisen for løg (hvis ikke frø).

”Amish Onion” **Etageløg** (*Allium cepa* var. *proliferum?*). Et etageløg, der også har løg under jorden, størrelse som skalotteløg.

Oprindeligt P. Wiebe i NL. Yngleknopper **SH(v)**

Etageløg (*Allium cepa* var. *proliferum*). For enden af de lange, saftige, hule stilke dannes de små røde løg. Kan bruges som skalotteløg, er specielt fine til syltekrydderi pga. den kraftige aroma.

Etageløg er tidligt fremme om foråret og kan da bruges som purløg.

Fra min mors have i Ulsted. **GO(v)**

’Heritage Sweet White Multiplier’ (*Allium cepa* × *fistulosum?*). **FS0451** Hvidt løg med mange anvendelsesmuligheder. Yngleknopper laver små forårsløg, næste år deler løgene sig som skalotteløg.

Planten kan spises i alle stadier, både blade, topøg og skalotter. God at anvende rå, da smagen er sød. Laver man skalotteløg er de ikke særligt holdbare, men skal spises i løbet af efteråret.

Oprindeligt frøsamler i Wisconsin, USA. Yngleknopper **SH(v)**

'Hovin' (*Allium cepa* var. *proliferum*). Etageløg. Dette etageløg ser ud til stabilt at lave større yngleknopper.
Yngleknopperne (etageløg) anvendes som små skalotteløg, f.eks gode knust i marinader. Oprindeligt fra Kari Trætterberg, Hovin i Gauldal, Norge, august 2011.
Yngleknopper SH(v)

Hvidløg (*Allium sativum*)

Hvis ikke der står andet, er det oftest en blanding af fed og topløg. Spørg om prisen. Udtrykkene "hårdnakket", "hardneck" og "slangehvidløg" er synonyme. I frølisten vil det fremover tilstræbes at bruge det gamle, danske udtryk "slangehvidløg" for denne type. Udtrykkene "blødnakket", "softneck" og "flettehvidløg" er ligeledes synonyme, og her vil udtrykket "flettehvidløg" benyttes.

"Aleksander Tjetanov". Slangehvidløg, Marbled Purple Stripe gruppen. Kan nok ikke skelnes fra Estisk Rød. Modner sent. Dyrket af Aleksander og Tamara i deres datcha i Irkutsk, Sibirien. De fortalte at det er et meget stærkt hvidløg, som de har dyrket i mange år. Hvor mange har de glemt, men de har ikke altid haft det. De lægger fed eller topløg 10 cm dybt i oktober. Aleksander mener det er vigtigt at forny sorten ved at sætte topløg med fire til fem års mellemrum, så får man de største hvidløg. Modtaget af Aleksander december 2008. SH(v-yngeleløg)

"Estisk rød" FS0010 Slangehvidløg. Kraftig sort i Marbled Purple Stripe gruppen. Hvis fed lægges efterår får man ret store løg med kun 4-6 fed pr. løg – en fedstørrelse der ikke er social dagen efter!
Fra marked i Tallinn i 1993. ML(v) GO(v) AS(v)

'Gazebo Grande'. Porcelain type. En klon der kan blive mandshøj (180 cm). Kan lave store hvidløg, men er slet ikke så stabil til det som f.eks. Estisk Rød.
Anvendes hvor der ønskes store stærke fed i madlavningen.
Søren Holt fik Gazebo Grande fra Patrick Wiebe i Amsterdam (Bifurcated Carrots) i 2007. Patrick har det fra en frøsamler i Wisconsin. Hun havde da dyrket det i 10 år. Hun fik det af en ven i lokalområdet, som ikke husker hvor det kommer fra. Hun navngav det "Gazebo Grande". SH(v)

'Inchelum Red'. FS0435 Flettehvidløg af artiskoktype, med store flotte hvidløg. Kan have tendens til at lave „Halsløg“, hvilket bevirker at hvidløgene bliver mindre end ellers.
Medium stærk smag.
Stammer fra Colville indianerreservatet i Inchelum, Washington, USA. LT(v) AS(v)

"Mønske Slangehvidløg". Slangehvidløg med god vækst. Minder om Rød Estisk, men er helt hvide. Løget bliver større, hvis blomsterstanden fjernes. Købt i Aldi for 20 år siden, og har altid givet godt resultat. AB(v)

'Red Toch' (syn. 'Tochliavari' eller 'Tochliavri'). Flettehvidløg af artiskoktypen. Meget tidligt moden, store løg med mange, ofte også pænt store fed.
Mildere efter sigende end Inchelum og Etisk Rød.
Stammer fra en landsby i Grusien – jeg har den fra SES i Nykøbing Sj. LT(v-fed)

'Ävrö'. Slangehvidløg. Store løg med store røde fed.
Oprindelse: Fra Misterhults skärgård hvor den engang groede forvildet. Via SESAM.
SH(v-yngeleløg)

Porre (*Allium ampeloprasum*, *Porrus* Group, og andre)

Babingtons porreløg (*Allium ampeloprasum* syn. *Allium babingtonii*). FS0188
Ligner et elefanthvidløg i vækst og smag. Op til mandshøje, sterile blomsterstande med topløg og lilla blomster, 3-5 cm store løg og oprette grågrønne blade. Kan formeres både ved topløg, feddene i løget og yngleløg ved siden af løget. Kommer tidligt. Hele planten kan spises. Den har en mild og sød hvidløgssmag.
Vokser vildt – kun ved kysterne i det sydlige England, hvor den muligvis er forvildet fra tidligere dyrkning på klostre. AB(v) GO(v) EM(v)

Elefanthvidløg (*Allium ampeloprasum*, *Ampeloprasum* Group). FS0453 Væksten minder om hvidløg, men tilhører en lidt anden art. Væksten er svag især i starten, men til gengæld kan de give pænt store løg med en mild hvidløgssmag. Ligesom Babingtons porreløg danner elefanthvidløg bulbiller (yngeleløg, der sidder udenpå selve løget), men de er svære at få til at spire. Ida har gjort følgende erfaring med dyrkning af bulbiller: „Jeg lagde en række i efteråret 2011 og så intet til dem i 2012, men i 2013 spirede alle sammen.“
Fra USA, vistnok fra en samler i Maine. LT(v)

Øvrige

Sibirisk purløg. (*Allium* sp., kan være *Allium schoenoprasum* subsp. *sibiricum*). En lille løgart der bruges som purløg. To hylsterblade, hver blomst løftet op over de mange yngleknopper. Blomstrer i juli/august. Yngleknopper.

Fra Dalsagercentrets daværende gartneri i Hirtshals. GO(v)

Skovløg/Rocambleløg (*Allium scorodoprasum*). **FS0563** Gror vildt i Danmark. Meget dekorativ. Danner små grålige toppløg med mild hvidløgssmag. Kun yngleløg. Fra Eges have i Aalborg. GO(v)

Ærter (*Pisum sativum*)

”Winterkefe”. **FS0245** Navnet betyder ”vinter-sukkerært”. Kan sås om efteråret eller tidlig vinter fra 1/11 til 1/1 og overvintrer en almindelig dansk vinter som små spirer. De tofarvede lilla blomster er så store som lathyrus. Giver tidlige ærter fra slutningen af maj til begyndelsen af juni.

Er bedst spist som sukkerærter (med skal) som helt unge, da de med alderen bliver lidt beske/bitre.

Sorten blev doneret til NO som værts gave i 1998 af Dr. Maria Finck fra Kassel Universitet og har været genstand for et ret omfattende dyrkningsforsøg gennem Center for Biodiversitet. ME(f) HC(f)

Billedbog

Ida har lavet en billeddagbog over forløbet, som du kan se ved at kopiere dette til din browser: <http://froesamlerne.dk/viden-om/winterkefer>

Valske bønner (*Vicia faba*)

’Hang Down Grünekin’. Meget yderig. Sås fra sidst i januar. ME(f)

Valsk bønne usn. Ukendt blandet sort, ret lav. Bruges evt. til afskærmning/hæk. ME(f)

Korn

Hvede (*Triticum aestivum*) med mindre anden *Triticum* art er angivet

”CCP-vinterhvede” CCP (Composite Cross Population) er en populationssort (tidligere også benævnt en “grex” i vores frøliter), som er lavet ved at krydse 30 forskellige sorter med hinanden, og blande afkommet sammen. Kan efter aftale bestilles i større mængder. AB(f)

”Kolkhuri emmer” (*Triticum paleocolchicum* syn. *T. karamyshevii*). Vekselhvede. Gammel tetraploid hvedeart, som er fundet helt tilbage i bondestenalderen. Oprindeligt dyrket i Kaukasus sammen med Makha hvede eller i renbestand. Hvedeart med blødt strå, dårlig ukrudtskonkurrence og lavt udbytte. Den kan dog dyrkes. Anvendes som énkorn til bagning o.lign. og skal afskalles inden formaling ligesom emmer.

Oprindelig Elkana (Georgisk frøsamlerforening). AB(f)

”Macha spelt” (*Triticum macha*). Vinterhvede. Hvedeart, der minder om spelt, d.v.s. den skal afskalles før den formales til mel. Dyrkningsegenskaber som spelt. Anvendelse til bagning o. lign. som spelt. Oprindeligt fra Kaukasus. AB(f)

”Polsk hvede” (*Triticum polonicum*). Vinterhvede. Polsk hvede er en hvedeart, der minder om durum. Den har dog større kerner og meget store avner. Trods navnet har den intet med Polen at gøre, men kommer derimod fra Mellemøsten. Forfader til *Triticum turanicum* (Kamut) og til Xinchang ris-hvede (*T. petropavlovskiyi*). Bruges som durum- eller emmer-mel. Oprindeligt fundet som forurening i pose med Kamut. AB(f)

”Purpurhvede - AB”. **Forædlingsmateriale.** Egen forædling med resistens imod stinkbrand. AB(f)

Tritordeum (*Triticum* × *Hordeum*)

Tritordeum. Vår- og vintertype. Tritordeum er en krydsning mellem hvede og byg, på samme måde som tritcale er en krydsning mellem hvede og rug. Lav stråstiv sort. Anvendes til bagning.

Oprindeligt fra USDA genbank (referencenummer PI 636334). AB(f)

Byg (*Hordeum vulgare*)

'Hahan'. Nøgen 6-radet vinterbyg. Hos nøgenbyg falder avnerne af kernerne under tærskningen, så kernerne kan spises uden yderligere afskalning.

Anvendes som ris eller rug til bagning, eller som hele kerner m.v.

AB har fået sorten fra en schweizer. AB(f)

'Hiberna'. 2-radet meget tidlig nøgen vinterbyg. Hos nøgenbyg falder avnerne af kernerne under tærskningen, så kernerne kan spises uden yderligere afskalning. Anvendes

som ris eller rug til bagning, eller som hele kerner m.v.

Oprindelse: Gartersleben (tysk genbank). AB(f)

Havre (*Avena sativa*)

"CCP-vinterhavre" Havre dyrkes normalt som vårsæd, men denne dyrkes som vinter-sæd. CCP (Composite Cross Population) er en populations sort (tidligere også benævnt en "grex" i vores frølistre), som er lavet ved at krydse mange forskellige sorter med hinanden, og blande afkommet sammen. Dyrket siden 2011 i Danmark, hvor kun de mest vinterfaste overvintrer, så populationen hvert år forbedres. Kan efter aftale bestilles i større mængder. AB(f)

Hvede (*Triticum aestivum* subsp. *aestivum*) – medmindre andet angivet.

'Als småhvede'. NGB4770 En selektion i en landrace fra Als. Kom på markedet i 1923. BJ(f)

Emmer (*Triticum diococcum*). Uden sortsnavn. BJ(f)

Enkorn (*Triticum monococcum*). Uden sortsnavn. BJ(f)

"Hvid hvede". Vinterhvede. BJ(f)

'Salish Blue' (*Triticum aestivum* × *Thinopyrum intermedium*). Flerårig hvede. Mod-ner uens især i fugtige somre, men fortsætter væksten efter høst, så der kan høstes flere år i træk. Kernerne er store og blå. AB(f)

'Starke-hvede'. NGB18 Vinterhvede fra Weibulsholm 1959. BJ(f)

'Tystofte stakket'. NGB9017 Sort af vinterhvede fra 1967. BJ(f)

Rug (*Secale cereale*)

"Gl. dansk landrug". Gammel sort af vinterrug. BJ(f)

"Midsommerrug". FS0488 Meget høj rug med små butte, brune kerner. Gror under gode forhold nemt op i godt 2 meter. Men sorten er nøjsom, og bliver mindre på mager jord. Normalt sås 1. juli med 1/3 rug, 1/3 vintervikke og 1/3 havre (volumen-dele).

Afgrøden slås til foder eller grøngødning i september, og den følgende sommer er der fin rug til halmarbejder, så snart der er dannet aks. Ellers er der moden rug i midten af august. Sorten er med her, da den også kan dyrkes som almindelig vinterrug. Vær opmærksom på, at rug er fremmedbestøver (vindbestøver), så der skal være mindst 50 blomstrende planter til frøavl.

Specielt god til halmflettearbejder.

Oprindelig fra Børge Jensen, Vestfyns Hjemstavns-gård. BJ(f)

'Tjelerug 56'. NGB9845. Ældre sort af vinterrug. BJ(f)

Fodergræsser.

Børge Jensen BJ udbyder en stribe gamle sorter af fodergræsser:

Hundegræs (*Dactylis* sp.). 2 sorter BJ(f)

Rajgræs (*Lolium* sp.). BJ(f)

Rottehale (*Phleum* sp.). BJ(f)

Svingel (*Festuca* sp.). BJ(f)

Yderligere information tilsendes ved bestilling.

Frugtræer

Pære (*Pyrus communis* subsp. *communis*)

Podkviste tages først på året og podes umiddelbart efter eller opbevares på køl indtil podning.

'Grev Moltke'. KB(v)

Æble (*Malus domestica*)

Podkviste tages først på året og podes umiddelbart efter eller opbevares på køl indtil podning.

"Anna Grouleff". **FS0457** Har store gul-grønne æbler, der modner gule. Sæson: Okt.-nov. Æblet har god smag – benævnt „gammeldags“. Træet er sundt (selv om modertræet er en ældre dame har det ingen sundhedsproblemer). Blomstrer med meget smukke og velduftende rosa blomster.

Oprindeligt lokalt æbletræ (frøplante). Navngivet efter den person, der sørgede for, at det blev bevaret. NC(v)

'Cox Orange'. KB(v)

"Lisbeth Grouleff". **FS0463** Muligvis bare det rødeste paradisæble, med meget store flotte æbler (af paradisæbler at være). Har meget spinkel grenbygning og meget tynde årsskud.

Flot rød æblegele med en passende bitterhed.

Oprindeligt fra Jytte Grouleff – frøplante opkaldt efter finder. NC(v)

'Rød Belle de Boskoop'. KB(v)

"Villa Pax's sommeræble". Sommeræble med frisk-syrlig smag. Små bleggrønne frugter med rød kind. Rigt udbytte. Meget lav vækst med glat, men mat rødlig bark. Træet har stået i vores hus's have „altid“ – var et velvoksnet og gammelt træ da min søster købte huset i 1976. NC(v)

Bærbuske

Brombær *Rubus* sp.

"Villa Pax's brombær" (*Rubus plicatus*). Det er sjældent man får alt. Denne brombær har det hele: Kæmpestore torne, små torne, masser af lange rodslående ranker (der langer ud efter én), samt de mest velsmagende brombær i mængder. Men oven i købet også sen. Jeg bekæmper den et par gange om året, men får til gengæld den bedste brombærmarmelade til æbleskiverne.

Sorten stod i haven da min søster købte huset i 1976. Jeg laver først aflæggere i efteråret, hvis jeg får bestillinger på dem. NC(v)

'Wilsons Early' (*Rubus* sp.). **FS0427** Bærer på sidst års skud, der bliver 2 m høje. Omtales i gammel havebog som værende fra Amerika. Sideskuddene bliver fyldt med ranker af brombær. Få torne. Modner i August. Oprindeligt fra Syss Karl der fandt den i kolonihaverne ved Brede. NC(v).

'Wilsons Early' (*Rubus* sp.). **FS0681** Samme beskrivelse som FS0427. Donor har fået den af en gammel mand i Beder. NC(v).

Figen

Almindelig figen (*Ficus carica*). Meget yderig. 2 stk. pr. sending. ME(v)

Hindbær

Efterårshindbær (*Rubus idaeus*). ME(v)

Jordbær (*Fragaria* sp.)

"Assedrupgård". Frodig småbladet plante med små, lidt affladede jorbær. Bærrene er lyse og 2-4 cm, store, middeltidig, laver mange udløbere. Indtil nu ikke sygdomsplaget. Stærkt aromatisk. Indtil videre kun spist friske med stor fornøjelse, sylteerfaringer forventes til næste år. Udseende og smag kunne minde om Senga Sengana, er dog væsentlig mere aromatisk end bær fra de nyere Senga Senganaplante, der har været dyrket i min have tidligere.

Under frøsamlernes plante-arkæologiske udgravninger i en hustomt på Assedrupgård dukkede denne jordbærplante op. MM(v) NA(v)

Ribs (*Ribes rubrum*)

”Hvid ribs fra Samsø” **FS0291** Ribs med ret små hvide ribs. Oprindeligt fra Ingrid på Samsø, der har fundet den i en gammel have dér. NC(v)

Ribs (*Ribes* sp.)

”Niels’ rosa ribs” **FS0292** En prydbusk – har kedelige blåbærlignende bær, men smukke rosa blomster.

Fra gammel have på Samsø. NC(v-stiklinger)

Stikkelsbær (*Ribes uva-crispa*)

”Stikkelsbær fra Sminge”. En stikkelsbærbusk jeg fandt på en tur langs Gudenåen i Sminge. Lokaliteten må engang have været en have, for der er ikke tale om en selvået forvildet stikkelsbær. Det er en storfrugtet, rød, glat, velsmagende og ualmindelig sund stikkelsbær. NC(v-et par planter)

Tjørn

Orientalisk hvidtjørn (*Crataegus orientalis* tidligere *C. schraderiana* og *C. tournefortii*) Løvet er mere gråligt end på hvidtjørn – og dens bær er større. Den blomstrer og modner også lidt senere. Ret svagt voksende. Det er desværre endnu ikke lykkedes mig at lave frøplanter af arten. Jeg véd heller ikke om den laver hybrider med hvidtjørn.

Arten har de mest velsmagende frugter inden for slægten – gode til at lave ketchup af. Planten oprindeligt indkøbt i England af Thomas Olejarz. Jeg kan levere et par podekviste. NC(v)

Kvæde

”Kvædehybrid fra den enøjede smeds have” (*Chaenomeles*-hybrid). Den har endnu ikke båret blomster og frugt. Da vi var på ekskursion i den enøjede smeds have (dyrket i Ørnhøj ca. 1910-1940 af smed Marinus Andersen, ”a jenywer sme”) fandt vi blandt meget andet denne kvæde-hybrid. Kan podes på tjørn eller kvæde. NC(v-podekviste-1 plante)

Krydderurter

Havekørvel (*Anthriscus cerefolium*). Sås flere gange i løbet af sommeren. Ved såning sidst i august står den grøn hele vinteren.

Velegnet til supper, salater og æggeretter.

Oprindeligt fra Frøposen. BE(f)

Krydderfennikel (*Foeniculum vulgare*). Meterhøj flerårig plante. Dekorativ og kan anvendes i et staudebed. Vær opmærksom på, at den krydser med både knold- og blad-fennikel (f.eks. bronzefennikel).

De modne frø, eller de endnu umodne, grønne, tørrede frø anvendes som krydderi f.eks. i en curry. ME(f)

Kvan (*Angelica archangelica*). Stor, statelig skærmpolte, gammel nordisk nytteplante. Skal helst sås i efteråret eller i det allertidligste forår efter en tur i fryseren. Blomstringen finder oftest sted efter 2-3 år.

De unge skud kan kandiseres og bruges som sukat i bagværk eller i stikkelsbær-rabarberretter og blandet frugtsaft. Blade og rødder kan tørres og bruges til te.

Frøene kan anvendes som brændevinskrydderi. ME(f)

Lundgylden (*Smyrniun perfoliatum*) Forårsblomstrende 2-flerårig plante, der trives i halvskygge, og sår sig selv uden at sprede sig nævneværdigt. Siges at kunne anvendes som bladgrønt eller krydderurt.

Grør hist og her forvildet i kultur-påvirkede lysåbne lunde. Sandsynligvis forvildet fra tidligere tiders dyrkning. Har før været anvendt som krydderurt, både rå og blancheret. Evt. skal den bleges først. Vær opmærksom på at denne urt IKKE spredes nær kultur-mindesmærker. Det er en relikv-indikator.

Denne stammer fra kanten af den gamle borg i Budapest. Menes at være indført af romerne. NC(f)

Skotsk Lostilk (*Ligusticum scoticum*). **FS0521** Flerårig pæn lille skærmpolte. På dansk også kaldet ”søvnurt”.

Arten har været anvendt som beroligende middel, men dyrkes nu som krydderurt. Minder om løvstikke i smagen men anderledes.

Gemte frø skal kuldebehandles eller efterårssås for at spire.

Oprindeligt fra Steno Museet, Århus. GO(f)

Skotsk Lostilk (*Ligusticum scoticum*). Anden oprindelse ME(f)

Sødsøkærm, spansk kørvel (*Myrrhis odorata*). **FS0340** Denne accession har glatte blade, mens de fleste andre har hårede blade. Sødsøkærm anvendes ligesom kørvel, som brændevinskrydderi og de umodne frø som slik. Kaldes i østjylland også aniskål på grund af anis-smagen. Oprindelse vild bestand i skovområde nær det gamle Skovkloster ved Næstved 1992. SH(f)

Sødsøkærm syn. **spansk kørvel** (*Myrrhis odorata*). Kraftig flerårig plante, der dufter af anis. Gror forvildet i Danmark i grøfte- og skovkanter. Vil gerne have skygge og fugtig jord. Sås om efteråret, da frøene skal have frost for at spire til foråret. Blade kan bruges i suppe m.m. (som kørvel). De umodne frø er bolsjer for børn og barnlige sjæle – (sød lakrids). De voksne lægger dem i snaps. Oprindeligt frø fra Frøposen. GO(f) BE(f) Ukendt sort fra Frøsamlerne. ME(f)

Prydplanter

To-årige blomster

Sås udendørs så snart Frølisten udkommer, eller næste forår. Kan også forkultiveres ved efterårssåning og overvintres ME(f)

Aftenstjerne (*Hesperis matronalis*). Vellugtende.

Fingerbøl (*Digitalis* sp.). Blandede farver.

Kongelys (*Verbascum nigrum*). Gul.

Kongelys (*Verbascum phoeniceum*) 'Violetta'. Purpurfarvet.

Natlys (*Oenothera biennis*). Kl. 8 blomst.

Gyldenlak (*Cheiranthus cheiri*). Blandede farver.

Akelejer (*Aquilegia* sp.). Blandede farver.

Valmuer (*Papaver* sp.). Blandede farver.

Studenternelliker (*Dianthus barbatus*). Blandede farver.

Stokroser (*Alcea rosea*). Blandede farver fra lyserød til dyb purpur.

Reliktplanter/Ukrudt

Flipkrave (*Teesdalia nudicaulis*). Spæd korsblomstret 1-årig. Fundet i 1995 på eget overdrev i forladt grævlingegrav BJ(f)

Klinte (*Agrostemma githago*). Tidligere frygtet ukrudt i korn. Nellikefamilien. Med store, smukke, violette blomster. BJ(f)

Mark-rødtop (*Odontites verna*). Etårige halvsnyltere, ikke så almindelige. BJ(f)

Salomons lysestage (*Lepidium campestre*). 15-50 cm. høj korsblomstret, ret sjælden. Arten har været anvendt i 7- eller 9-kål på Skærtorsdag. Fra stenhegn på BJs bedrift, fundet der i 1969. BJ(f)

Tandbægret vårsalat (*Valerinella dentata*). Minder om den dyrkede vårsalat, men meget mere spæd og med rødlig blomster. Fra egen mark. BJ(f)

Tårnurt (*Arabis glabra*) Op til 120 cm. høj korsblomstret med hvide blomster og opretstående skulper. BJ(f)

Stauder

Flerårig lathyrus (*Lathyrus latifolius*). Flerårig lathyrus. Forskellige variationer af lilla/pink/hvide tegninger. Dufter ikke, men har pæne blomster. ME(f)

Staudearalie (*Aralie* sp. sandsynligvis *cordata*) ”fra Assedrupgård”. En besynderlig og STOR plante. Se billeder på nettet af hvordan aralier ser ud. Skyder op og kommer til at ligne en stor og let forveddet busk, men klasker helt sammen ved første frost. Planten stammer fra Assedrupgård imellem Odder og Århus. NC(v)

Stor kæmpestenbræk syn. **Elefantøre** (*Bergenia crassifolia* syn. *Bergenia cordifolia*). Fra min mormors sommerhushave i Nivå, syd for Humlebæk. Min mor er født i 1923, og kan sikkert huske bedet fra 1930. Hun er sikker på at bedet blev tilplantet mellem 1925 og 1930. Den kommer muligvis fra et andet bed i haven, for haven blev lagt om i den periode. Min mormor havde kun få husholdningspenge, der også skulle række til den slags, derfor tror jeg ikke hun har købt planten, men fået den. Min kusine bor nu hvor sommerhuset lå, og bedet med elefantøre er der stadig! Det er i øvrigt en ganske almindelig staude. SH(v)

Stueplanter

Blomstervugge (syn. **Moses vugge**) (*Tradescantia spathacea*). Stammer fra min fætters barnedåb i 1965. Den var hos mine bedsteforældre, der havde fået planten af min mors onkel fra Haderslev. Den fulde historie vil komme til at ligge i databasen. ME(v)

Kæmpefuglemælk (*Albuca bracteata* syn. *Ornithogalum caudatum*). Gammel frøsamlersort. SD(v)

Novemberkaktus (*Schlumbergera* × *buckleyi*). ”Anes oldefars” FS0659 Rød og violet blomst, trivelig. Blomstrer normalt to gange; i november-december og i februar-marts. Novemberkaktus vil helst have indirekte sollys og tåler ikke udtørring. Sommerferie udendørs i nordvendt hjørne en fordel. Slægtssort fra Ane Hoffmeyer. Anes farmor fik den til sit bryllup i ca. 1915 af sin far der var gartner i Bagsværd, og hed Erichsen. NC(v).

Præstehavre (*Bilbergia nutans*). Slægtpotteplante. Planten er ikke vanskelig – overvintrer tørt og lidt køligt om vinteren (den er fra ananasfamilien, tropisk). Formeres ved sideskud. Planten har ikke fået et FS-nummer endnu, men kommer i databasen når vi får tid! Kommer i adoptionsprogrammet.

Stammer fra Mettes bedsteforældres sølvbryllup i 1964. Mette er født dagen efter, og er således jævnaldrende med planten, og hun har haft den siden ca. 1977. ME(v)

Præstehavre (*Bilbergia nutans*). Potteplante med flot rød blomst. Er med i bogen Oldemors potteplanter. UH(v)

Andre vilde planter

Stor knopurt (*Centaurea scabiosa*). Almindelig vild dansk plante, men i min optik smukkere end mange hybrider og udenlandske arter. Fundet på overdrev i Nordsjælland. NC(f)

Forsidens fotos

Yderst til venstre: Winterkefer, FS0245
I midten: Kornfrø
Yderst til højre: Æblekurv

foto: IJ
foto: FP
foto: NC